

רשות ערעור אזרחי 96 / 9357*

א

דוד סלזין הר

נגד

לאה הר

ב

בבית-המשפט העליון בשבתו כבית-משפט לערעורים אזרחיים

[16.3.1997]

לפני השופט ת' אור

ג

המבקש הגיש לבית-הדין הרבני תביעת גירושין וכרך בה את מזונות האישה. זמן קצר לאחר מכן הגישה האישה תביעת מזונות לבית-המשפט המחוזי. המבקש דרש כי תביעת האישה תידחה על הסף בשל היעדר סמכות עניינית. טענתו של הבעל הייתה, כי מכיוון שהקדים והגיש לבית-הדין תביעת גירושין, שבה נכרך עניין המזונות, קנה בית-הדין הרבני סמכות בלעדית לדון בתביעת המזונות. בית-המשפט מצא כי הבעל לא הוכיח את כנות תביעתו לגירושין, ובקשתו נדחתה. מכאן הבקשה לרשות ערעור.

ד

בית-המשפט העליון פסק:

א. (1) מטרת סעיף 3 לחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג-1953, הקובע כי כל עניין הכרוך בתביעת גירושין יהא בסמכותו הייחודית של בית-הדין הרבני, הייתה להעניק לבית-הדין סמכות להכריע בכל ענייני הגירושין תחת קורת גג אחת (א621).

ה

(2) על-מנת למנוע את ניצולה לרעה של הכריכה על-ידי בעל, שכל מטרתו חסימת דרכה של אשתו אל בית-המשפט האזרחי פיתחו בתי-המשפט את ה"מבחן המשולש": על-מנת שיהא בכריכה כדי לשלול את סמכותו של בית-המשפט האזרחי, צריכה תביעת הגירושין להיות כנה, על עניין המזונות להיכרך בה כדן, וכן צריך כי כריכת המזונות בתביעת הגירושין תהא כנה (ב621 - ג).

ו

(3) התנאי בדבר כנותה של תביעת הגירושין בא למנוע הגשת תביעה על-ידי בעל שאינו מתכוון להתגרש, וכל מטרתו למנוע מהאישה להגיש תביעת מזונות בבית-המשפט האזרחי (א621).

ז

ב. (1) בנסיבות העניין, לא ניתן לומר שתביעת הגירושין שהגיש המבקש לא הייתה כנה. לפיכך קנה בית-הדין הרבני סמכות לדון במזונות המשיבה. מכתבי-הטענות שהוגשו עולה כי אין זה המשבר הראשון הפוקד את חיי הנישואין. בנוסף, עצם הגשת התביעה

* הערת מערכת: פסק-הדין נמסר לפרסום באיחור, ולפיכך מתפרסם עתה.

לשלום בית על-ידי האישה מעידה על כך שיחסי בני-הזוג עלו על שרטון, ויש בכך, לצד שאר נסיבות העניין, כדי להצביע על כנות תביעתו של הבעל (621ה – ז, 623ד).

(2) היעדר פירוט על-ידי הבעל מה רע מצא באישה ואי-נימוק תביעתו לגירושין בצורה מספקת אינם מלמדים בנסיבות המקרה על חוסר הכנות של התביעה. בית-משפט קמא לא נדרש לבחון ולהעריך את סיכויי תביעת הגירושין; זוהי מלאכתו של בית-הדין הרבני. כל שעל בית-המשפט לבדוק הוא אם כתב-התביעה שהגיש הבעל לבית-הדין מעלה נימוקים לכאורה לתביעת הגירושין, שאם יוכחו, יבססו עילה לגירושין (222ג – ד).

(3) דברי האישה, בתצהירה על יחסיו של בעלה עם אחרת, מחזקים את הטענה כי לא לחינם הגיש הבעל את תביעת הגירושין, והוא אכן מעוניין בסיים הנישואין. אמנם המבקש לא העלה טענה זו מיוזמתו, וטעמיו עמו, אך אין בכך כדי להצביע על היעדר כנות מצדו (222ז – ז).

חקיקה ראשית שאוזכרה:

– חוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג-1953, סעיף 3.

פסקי-דין של בית-המשפט העליון שאוזכרו:

[1] ע"א 118/80 ל' גבעולי ואח' נ' י' גבעולי, פ"ד לד(4) 155.

[2] ע"א 120/62 ד' מאירוביץ' נ' ר' מאירוביץ' ואח', פ"ד טז 2514.

[3] ע"א 14/75 ש' ברטל נ' א' ברטל, פ"ד כט(1) 810.

[4] ע"א 198/82 מ' דותן נ' י' דותן ואח', פ"ד לח(1) 1.

ספרים ישראליים שאוזכרו:

[5] א' רוזן-צבי דיני המשפחה בישראל – ביו קודש לחול (תשי"ן).

[6] א' שינברום, ב' דון-יחיא דיני חזונות (כרך ב, תשמ"ו).

מאמרים ישראליים שאוזכרו:

[7] א' מעוז "'כרוך' זה הכרוך על עקבנו" – על הכריכה בתביעת הגירושין" עיוני משפט יד (תשמ"ט) 101.

בקשת רשות ערעור על החלטתו של בית-המשפט המחוזי בחיפה מיום 3.12.1996 שניתנה על-ידי השופט י' שוויילי בהמ' 2749/96 (ת"א 1863/93). הבקשה נדונה כערעור. הערעור נתקבל.

ינון בר-שלטון – בשם המבקש;

שרין סולן – בשם המשיבה.

פסק-דין

א 1. המבקש והמשיבה נישאו זה לזה ב-5.9.1989. מערכת היחסים בין השניים ידעה עליות ומורדות. ב-12.9.1996 הגיש הבעל לבית-הדין הרבני תביעת גירושין וכרך בה את מזונות האישה, את משמורת הילדים, את חינוכם ואת חלוקת הרכוש המשותף. בסמוך למועד זה הגישה האישה לבית-הדין הרבני תביעה לשלום בית. ב-25.9.1996 הגישה האישה תביעת מזונות לבית-המשפט המחוזי. המבקש הגיש לבית-המשפט כתב-הגנה, ובו דרש כי תביעת האישה תידחה על הסף בשל היעדר סמכות עניינית. במקביל, הגיש המבקש בקשה לדחייה על הסף (המ' 2749/96) מנימוק זהה. טענתו של הבעל הייתה, כי מכיוון שהקדים והגיש לבית-הדין תביעת גירושין, שבה נכרך עניין המזונות, קנה בית-הדין הרבני סמכות לדון בתביעת המזונות, ועל בית-המשפט המחוזי להימנע מלדון בתביעת האישה. המבקש טען כי הוא עומד בתנאים שנקבעו בפסיקה לעניין הכריכה – תביעת גירושין כנה, הכריכה של עניין המזונות הייתה כדין והייתה כנה.

ב 2. בין הצדדים לא הייתה מחלוקת כי תביעת הגירושין קדמה לתביעת המזונות, וכן כי הכריכה נעשתה כדין. המחלוקת נסבה על עניין כנות תביעת הגירושין. בית-משפט קמא התייחס לשלושה נימוקים שהביא הבעל להוכחת כנות תביעתו: התביעה לשלום בית שהגישה המשיבה, אשר העידה על הידרדרות היחסים; רצון המשיבה בגירושין והעובדה שניהלה משא ומתן לקראת גירושין, וכן טענת המשיבה כי הבעל נתן עינו באישה אחרת.

ג ה בית-המשפט דחה את טענות הבעל. לעניין התביעה לשלום בית נקבע, כי אין בה, לבדה, כדי להעיד על מערכת יחסים שיכולה הייתה להביא את הבעל לכדי הגשת תביעת גירושין. בנוסף, לא פירט המבקש בתביעת הגירושין מה השתבש בחיי הנישואין, מהי עוצמת השיבוש ומה הביאו להחלטתו. לעניין המשא ומתן לגירושין שניהלה המשיבה נקבע, כי טענה זו הוכחשה בתצהירה של המשיבה, ואילו המבקש לא חקר את המשיבה על תצהירה זה. לעניין הטענה כי הבעל נתן עינו באחרת נקבע, כי לו כך אכן אירע, הרי שעשויה הייתה להיות בכך ראיה לרצונו של הבעל בגירושין. אלא מאי, המבקש כלל לא טען כי נתן עינו באחרת, והמשיבה הייתה זו שהעלתה עניין זה ביוזמתה. לדעת בית-משפט קמא, "בעל הבוגד באשתו צריך להיות כן בתביעתו לגירושין, ולא לטעון טענות אחרות המשמשות ככסות עיניים לרצונו האמיתי בגירושין". על-כן הוחלט כי הבעל לא הוכיח את כנות תביעתו לגירושין, ובקשתו נדחתה. על החלטה זו הוגשה הבקשה לרשות ערעור אשר בפניי.

3. סעיף 3 לחוק שיפוט בתי דין רבניים (נישואין וגירושין), תשי"ג-1953, קובע כי כל עניין הכרוך בתביעת גירושין יהא בסמכותו הייחודית של בית-הדין הרבני. מטרת הסעיף הייתה להעניק לבית-הדין סמכות להכריע בכל ענייני הגירושין תחת קורת גג אחת (וראו בעניין זה א' רוזן-צבי דיני המשפחה בישראל – בין קודם לחול [5] בעמ' 49; א' מעוז "'כרוך' זה הכרוך על עקבנו" – על הכריכה בתביעת הגירושין" [7], בעמ' 102). על-מנת למנוע את ניצולה לרעה של הכריכה על-ידי בעל, שכל מטרתו חסימת דרכה של אשתו אל בית-המשפט האזרחי, פיתחו בתי-המשפט את ה"מבחן המשולש": על-מנת שיהא בכריכה כדי לשלול את סמכותו של בית-המשפט האזרחי, צריכה תביעת הגירושין להיות כנה, על עניין המזונות להיכרך בה כדין, וכן צריך כי כריכת המזונות בתביעת הגירושין תהא כנה (ע"א 118/80 ל' גבעולי ואח' נ' י' גבעולי (להלן – פרשת גבעולי (1)), בעמ' 157).

א

ב

ג

ענייננו בתנאי הראשון – כנותה של תביעת הגירושין. תנאי זה בא למנוע הגשת תביעה על-ידי בעל שאינו מתכוון להתגרש, וכל מטרתו למנוע מהאישה להגיש תביעת מזונות בבית-המשפט האזרחי. כפי שנפסק מפיו של השופט זילברג:

ד

"...אם התביעה היא רק 'כסות עיניים' להשמיט את הסמכות מתחת לרגלי בית-המשפט האזרחי, אין היא מצליחה בהשמטה זו, ובית-המשפט המחוזי עדיין מוסמך לדון בתביעת מזונות שהוגשה אליו לאחר מכן" (ע"א 120/62 ד' מאירוביץ' נ' ד' מאירוביץ' ואח' [2], בעמ' 2517; מעוז, במאמרו הנ"ל [7], בעמ' 103; א' שינברום, ב' דון-יחיא דיני מזונות (כרך ב) [6], בעמ' 471).

ה

4. לטעמי, לא ניתן לומר שתביעת הגירושין שהגיש המבקש לא הייתה כנה, וכי כל תכליתה של תביעתו הייתה למנוע מהמשיבה את הגשת תביעת המזונות. מקריאת כתבי-הטענות שהוגשו בפני בית-הדין ובית-משפט קמא עולה כי אין זה המשבר הראשון הפוקד את חיי הנישואין של בני-הזוג. מכתב-התביעה של המשיבה עולה כי עוד כששהו בני-הזוג בדרום-אפריקה הגיש הבעל תביעת גירושין, ואילו האישה חזרה בגפה לישראל. כמו כן עולה מכתב-התביעה כי בעקבות הסכסוך הנוכחי, עוד קודם להגשת התביעה, עזב המבקש את דירת בני-הזוג.

ו

לנתונים אלו יש לצרף את התביעה לשלום בית שהגישה האישה. עצם הגשת התביעה מעידה על כך שיחסי בני-הזוג עלו על שרטון, ויש בכך, לצד שאר נסיבות העניין, כדי להצביע על כנות תביעתו של הבעל. כפי שנפסק בעבר:

ז

א "בנוהג שבעולם, אין תביעה לשלום בית מוגשת לבית־דין אלא אם השלום אינו שורר בבית; ועצם ההתדיינות היוזמה בידי האשה מעידה לכאורה על תביעת הגירושין של הבעל שאמנם כנה היא: זו מבקשת לה מבית־הדין בשל חוסר שלום הבית סעד פלוני, וזה מבקש לו מבית־הדין בשל אותה העילה עצמה סעד של גירושין. נראה לי שמקום שהאשה היא אשר החלה מיזמתה בהתדיינות עם בעלה בבית־הדין הרבני, בטענה שאין השלום שרוי ביניהם, לא תוכל, בדרך־כלל, להישמע לאהר מכן בטענה שתביעת הגירושין של בעלה נגדה אינה כנה" (ע"א 14/75 ש' ברטל נ' א' ברטל [3], בעמ' 811).

ב בית־משפט קמא פסל את שימושו של הבעל בתביעת האישה לשלום בית בהסתמך על כך שהבעל לא פירט מה רע מצא באישה, וכן לא נימק בצורה מספקת את תביעתו לגירושין. לטעמי, היעדר הפירוט בנסיבות המקרה אינו מלמד על חוסר הכנות של התביעה. יודגש, כי בית־משפט קמא לא נדרש לבחון ולהעריך את סיכויי תביעת הגירושין. זוהי מלאכתו של בית־הדין הרבני. כל שעל בית־המשפט לברוק הוא אם כתב־התביעה שהגיש הבעל לבית־הדין מעלה נימוקים לכאורה לתביעת הגירושין, שאם יוכחו, יבססו עילה לגירושין. העילה לכאורה היא המחזקת את הטענה בדבר כנות התביעה:

ג "המערער בתביעת הגירושין טוען טענות שונות לגבי התנהגות אשתו. השאלה איננה, אם האשה מכחישה טענות אלה, ומה סכויי התביעה. בית המשפט התייחס לטענות האשה ולהכחשותיה. אין לכל אלה חשיבות על־מנת לקבוע, אם הבעל הגיש תביעתו לגירושין בכנות - בהביאו נימוקים לכאורה לדרישת הגירושין. ובנסיבות עניין זה אין בית המשפט צריך לשקול, מה סכויי תביעת הגירושין..." (ע"א 198/82 מ' דותן נ' י' דותן ואח' [4], בעמ' 3 וראו בענין זה גם פרשת גבעולי הנ"ל [1], בעמ' 158).

ד 5. חיזוק נוסף לכנות תביעת הגירושין של המבקש בא דווקא מדברי המשיבה, אשר טענה בתצהירה כי הבעל נתן עינו באחרת. דברי האישה מחזקים את הטענה כי לא לחינם הגיש הבעל את תביעת הגירושין, והוא אכן מעוניין בסיום הנישואין. אמנם המבקש לא העלה טענה זו מיזמתו, וטעמיו עמו, אך אין בכך כדי להצביע על היעדר כנות מצדו. על־כן לא נראית לי קביעת בית־משפט קמא, כאילו היה על המבקש לפרט בכתב־תביעתו את מערכת היחסים עם האישה האחרת, אם אכן הייתה מערכת יחסים כזו.

די בנימוקים אלו כדי לבסס את המסקנה כי תביעתו של המבקש כנה.

א 6. המבקש העלה טענה נוספת ולפיה האישה הייתה מעוניינת בעבר בגירושים, ואף ניהלה עמו משא ומתן לקראת הגירושין. בית-משפט קמא רחה את בקשת המבקש, בין היתר, בנימוק שהמשיבה הכחישה טענה זו בתצהירה, והמבקש לא חקר אותה על תצהירה זה. בין הצדדים קיימת מחלוקת בשאלה לאיזה תצהיר התכוון בית-המשפט. המבקש טוען כי מדובר בתצהיר שהגישה המשיבה לאחר הדיון, תצהיר המתייחס לשאלת הסמכות. ומכיוון שתצהיר זה הוגש לאחר הדיון, לא יכול היה המבקש לחקור את המשיבה על אודותיו. המשיבה טוענת כי מדובר בתצהיר המאמת את התביעה למוזנות, ועל-כן יכול היה הבעל לחקור אותה על תצהירה. בין שנקבל את גירסתו של המבקש ובין שנקבל את גירסת המשיבה, מתבקשת אותה תוצאה. עיינתי בתצהירה של המשיבה ובתביעת המוזנות שהגישה ולא מצאתי בהם הכחשה של טענת הבעל, כי האישה ניהלה עמו בעבר משא ומתן לקראת גירושין. בתביעת המוזנות אין כלל התייחסות לטענות הבעל, ואילו בתצהיר המשלים לעניין הסמכות, מתרכזת המשיבה בעניין האישה האחרת.

ב 7. המסקנה היא שלא היה מקום לפסוק כי תביעתו של הבעל לגירושין אינה כנה. על-כן, תידון הבקשה לרשות ערעור כאילו ניתנה רשות ערעור, וערעור הוגש על-פי הרשות שניתנה. הערעור מתקבל, החלטת בית-המשפט מתבטלת, ונקבע בזה שבית-הדין הרבני קנה סמכות לדון במוזנות המשיבה, ועל-כן בית-המשפט המחוזי אינו מוסמך לדון בה. המשיבה תישא בהוצאות המבקש בסך 3,000 ש"ח.

ניתן היום ז' באדר א' תשנ"ז (16.3.1997).